

Петрова Светлана Николаевна, саха тылын уонна литературатын учуутала, “П.И. Быканов аатынан Халбаакы орто оскуолата”

Уруок тиэмэтэ: **И.М. Гоголев «Хара кыталык» романа**

Кылаас - 8. Саха литературатын урога.

Уруок аата: Мааны кыталык буолан дьону өрүү үөрдэ сылдыах

Уруок тиибэ: Хатылааһын. Уруок көрүнгэ: Диспут уруок

Уруок түгэх сыала: Төрөөбүт тыл иитиллэр, үөрэнэр, айар-сайдар тыл буоларын итэбэтии.

Уруок сыала: 1. И.М. Гоголев «Хара Кыталык» роман ис хоһоонун чинэтии.

2. Литератураны аабыыга интэриэһи тардыы.

3. Билии таһымын олобу кытта сибээстээһин.

Уруок хаамыыта.

I. Түһүмэх. Тэрээһин

Хомус тыаһынан уруок сабаланаар. Үтүө күнүнэн! Үүнүүгэ-сайдыыга тардыһар сайаҕас оҕолор! Саха кинитин сиэринэн ынах мангыраһан, сылгы кистэхэн, киһи кэпсэтэн билсэрини билсирэбит. Үтүө майгыг-көтөр кынаатын. Чэйин, оҕолор бэйэ-бэйэбитигэр мичээрдэһиэххэйин. Эйэбэс киһи үгүс добордоох.

Кырыйыы ньыматынан литература уруктарыгар суруйааччылар айымньыларыгар «Кырыйыы кырдалынан» диэн пособие онорон, ону сана технологияҕа киллэрэн үөрэтэн эрэбит. Бүгүн И.М. Гоголев «Хара кыталык» айымньытыгар диспут уруок ытыахпыт.

II. Түһүмэх. «Хараҥа олох сиэртибэлэр»

Бүөр алаас олохтоохторо

1. Бүөр алаас олохтоохторо кимнээбий?

2. Оҕолор ааттара туох дыктилээбий, тоҕо?

1. Ынахтарын дьүһүнэ, хайдах өлбүтэй?

2. Ынахтарыгар сыһыаннара хайдабий?

Билинни олохтоохторо

1. Хараанай тоҕо оҕолору иитэрий?

2. Ойууну өйдөөн көр, хайа өттүгэр уола, хайата кыһа турарый?

1. Билигин ынах сүөһү дьибэ кэргэн ахсааныгар киирэр дуо?

2. Алааска олорорун буоллар тугунан дьарыктыан этэй?

Тойон Киһи

Бүөр алаас олохтоохторо 1. Тойон киһи өстөөҕө кимий?

2. Туохтан өстөһөллөрүй?

3. Хас уоллаабий?

4. Уолун тоҕо атын сиргэ ииттэрэрий?

Билинни олохтоохторо. Оҕолор ааттара туох дыктилээбий, тоҕо?

1. Бэйэн алҕаскын булуоххун баҕардаххына өстөөх киһигин булуохтааххын диэн Гоголев эппит тылынан туох дии саныыгын?

2. Өйдөспөт түбэлтэттэн хайдах тахсыахха сөбүй?

3. Билигин оҕону тоҕо атын ыалга ииттэрэ биэрэллэрий?

Ордьонумаан ойуун

Билинни олохтоохторо 1. Ордьонумаан оҕуһун өнө хайдабий?

2. Кини баай дуу, дьаданы дуу?

Бүөр алаас олохтоохторо 1. Дьон Ордьонумаантан тоҕо куттанарый?

2. Билигин дьон ойуунтан куттанар дуо?

Мунхаһыттар

Билинни олохтоохторо 1. Тойон Киһи кыһын аата кимий?

2. Ордьонумаан дьонно тугу көрдөрбүтэй?

Бүөр алаас олохтоохторо

Сахалыы аат тоҕо дэлэйдэ?

Билигин дьон ойуунтан куттанар дуо?

Тээллэриис

Билигин олохтоохторо 1.Тээллэриис баай дуу, дьаданы дуу?

2. Норуот тоҕо кинини сөбүлүүрүй?

Бүөр алаас олохтоохторо 1.Билигин Тээллэриис курдук дьон баар дуо?

2.Хараанай эмээхсин тоҕо Тээллэриис тылыттан куттанарый?

Куутуллубэтэх көрсүһүү

Бүөр алаас олохтоохторо 1.Кыыс туох дыктилээх этэй?

2. Кини дыктитин туохха туттубутай?

Билигин олохтоохторо 1. Билигин Хобороос талаанын сайыннарыа этэ дуо?

2. Туох идэлээх буолуох этэй?

Бүөр алаас олохтоохторо 1.Аппырыыс диэн кимий?

2. Аппырыыс сурэбэ туохтан ыалдьарый?

Билигин олохтоохторо 1. Хобороос Аппырыыс өлүүтүгэр буруйдаах дуо?

2. Кыыһы тоҕо сөбүлүү көрөрүй?

Бүөр алаас олохтоохторо 1.Кыыс туох дыктилээх этэй?

2. Кини дыктитин туохха туттубутай?

III. Түһүмэх. Сынньатыы.

Музыкалаах ырыаҕа хамсаныы. Сылааны таһаарыы.

IV. Түһүмэх. Мааны кыталык кэриэтэ дьону өрүү үөрдүөх.

Хара кыталык уонна манан кыталык туох уратылааҕый? Мааны кыталык кэриэтэ дьону өрүү үөрдүөх туох ис хоһооннообуй?

V. Түһүмэх. Уруок сыалын туруоруу

Биһиги бу уруокка туох сыалы туруорбут эбиһпитий?

1.И.М.Гоголев «Хара Кыталык» роман ис хоһоонун чингэтии.

2.Литератураны ааҕыыга интэриэһи тардыы.

3. Билии таһымын олоҕу кытта сибээстээһин.

VI. Түһүмэх. Бэйэни сыаналаныы. Туохха ыарырҕаттыгыт? Тоҕо ыарырҕаттыгыт дии санаатыгыт? Бэйэбитин сыаналанабыт _____.

VII. Түһүмэх. Уруок рефлексията.

Уруокпутун сыаналыыбыт. Сөбүлээбит буоллаххытына розовой өннөөх фигураны, сөбүлээбэтэх буоллаххытына күөх өннөөбү талабыт.

VIII. Түһүмэх. Дьибэ улэ.

Бүгүңнү уруок тематыгар талбыт персонажкытын уруһуйдаан кэлэбит.

IX. Түһүмэх. Бэйэ-бэйэбитигэр махтанабыт.